

УДК 811.161.2'37'06

ББК 81.411.1.-22я73

ПРОБЛЕМА РОЗМЕЖУВАННЯ СПОНУКАЛЬНИХ І ОПТАТИВНИХ РЕЧЕНЬ

УМРИХІНА Л.В.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

У статті розглянуто питання функціонально-семантичної своєрідності речень, маркованих контамінацією суб'єктивно-модальних значень спонукальності та бажальності. Основну увагу зосереджено на виявленні зв'язків між характером комунікативних ситуацій та семантикою вживаних у них висловлень. Проаналізовано роль мовних засобів у формуванні досліджуваних значень. Установлено важливість контекстуальної опори в інтерпретації змісту. Виділено семантичні відтінки в межах описуваного значення. З'ясовано, що висловлення зі значенням спонукальної бажальності мають ситуативно зумовлений характер: будучи за формально-синтаксичною природою оптативними реченнями, вони можуть слугувати засобом непрямого спонукання в умовах прямої апелятивності.

Ключові слова: суб'єктивно-модальне значення, модально орієнтовані синтаксичні конструкції, спонукальні речення, оптативні речення, семантика спонукальної бажальності.

The article deals with the questions of functional-semantic peculiarities of sentences, indicated the contamination of subjective modal values of desire and inducement. The focus is made on the determining the connection between the nature of communicative situations and the semantics of the statements. The role of linguistic resources in the formation of such values is analyzed. The importance of contextual basis to the interpretation of the meaning is cleared out. The semantic nuances within a described value are singled out. The research concludes that statements with the value of the desire and inducement, have situational character. Being at the formal-syntactic nature optative sentences, they can serve as a means of indirect inducement when a direct appeal.

Key words: subjective-modal meaning, modal oriented syntax, imperative sentences, optative sentences, semantics of desire and inducement.

Вивченню модально орієнтованих синтаксичних конструкцій, зокрема спонукальних та оптативних (бажальних) речень, присвячені праці як вітчизняних (І.Р. Вихованця, К.Г. Городенської, А.П. Грищенко, Н.В. Гуйванюк, П.С. Дудика, А.П. Загнітка, Л.О. Кадомцевої, М.У. Каранської, О.С. Мельничука, М. Я. Плющ, В.М. Русанівського, І.І. Слинська та ін.), так і закордонних (О.О. Шахматова, О.М. Пешковського, І.С. Андрєєвої, А.В. Бельського, О.П. Володіна, Л.О. Сергієвської, В.С. Храковського та ін.) мовознавців. Проте досі залишається актуальним розв'язання питань, пов'язаних із принципами диференціації суб'єктивно-модальних значень, особливостями їх реалізації в синтаксичних конструкціях. Особливої уваги при цьому потребують висловлення, позначені контамінацією обох значень (спонукальності й бажальності), що й спричиняє складність їх ідентифікації.

Мета статті – виявити специфіку організації й функціонування речень із семантикою спонукальної бажальності. Серед основних завдань роботи: аналіз висловлень із семантикою спонукальної бажальності, з'ясування ролі мовних засобів різної природи у формуванні спонукального характеру оптативних речень, установлення зв'язку семантики описуваних висловлень з ознаками мовленнєвої ситуації, у якій їх уживають.

Мовознавці неодноразово відзначали специфічність висловлень із семантикою спонукальної бажальності. На думку одних, спонукальність є відтінком бажального значення. Інші, навпаки, вбачають у спонукальних реченнях здатність набувати бажального відтінку. Зокрема, ще у виданні “Сучасна українська мова. Синтаксис” за редакцією І.К. Білодіда вказано, що “модальне значення спонукальності набирає частково й значення бажальної модальності, що пояснюється витворенням їх із форм колишнього оптатива” [16, с. 134].

На близькості спонукальності й бажальності наголошують й сучасні науковці. Дехто з них оперує поняттям спонукальної бажальності. Так, Н.М. Арват вважає, що “спонукальність і бажальність близькі, але розрізняються ступенем і характером модальності, яку вони виражають, а також інтонацією (різкою, категоричною – м’якою пропонуючою)” [1, с. 43]. М. У. Каранська помітила, що висловлення бажання набуває спонукального ефекту за умови застосування частки *краще*: *Ти б краще птахівничку зробив (з преси); Ти б краще за уроки взявся (усне)* [8, с. 29]. Виділяючи бажальний семантичний відтінок окремих семантичних структур, А.П. Загнітко підтверджує доцільність виділення “окремого граматичного значення бажального способу, що виступає засобом ввічливо висловленого побажання: *ти зробив би, ти пішов би*”. У кваліфікації таких граматичних структур науковець спирається на роботи М.А. Жовтобрюха, В.М. Русанівського [7, с. 113].

Н.Ю. Шведова відносить речення із значенням бажання-прохання до окремої групи речень бажальної семантики: *Не будил би ты его! Прочитал бы ты нам стихи!; Подошла старуха, Шевельнула бровью: – Человек-наука, Дал бы мне здоровья!* (Боков); – *Ужин бы нам, – сказал Венька. – И пивка позволите? – И пивка* (Нилин) [14, с. 108].

У пошуках критеріїв диференціації оптативних і спонукальних речень деякі дослідники залучають поняття “перехідної зони”, що виникає на основі схожості ознак обох модальних значень (наявності загальної ознаки волевиявлення, а також можливості використання тих самих засобів для вираження оптативності й спонукальності). Так, зіставний аналіз мовного матеріалу дав підстави дослідникам зробити висновок про те, що віднесеність висловлення до оптативних або спонукальних залежить передусім від контекстних і ситуативних показників, наприклад: [*Алтухов: Просьба к тебе, Иван Степанович. Сынко приезжает.*] *Лошаденку бы* (С. Антонов) (спонукальне речення) і “*Эх, сейчас бы ружье!*” – *подумал он* (Г. Тушкан) (оптативне речення) [13, с. 63].

У деяких випадках, як зауважує Т.І. Распопова, для правильного прочитання модального значення того чи іншого речення достатньо орієнтуватися на лексичну семантику його складових компонентів, наприклад: – *Теперь, господа, недурно бы поужинать, – сказал Ребретесов* (А. Чехов) (спонукальність створюється введенням звертання) і *Эх, кваску бы сейчас испить!* – *И со стоном вздохнул, опять перекинувшись на спину* (П. Нилин) (речення оптативне, бо відсутні показники апелюваності) [13, с. 63–64].

Для відокремлення спонукальних речень від оптативних є підстави й у формально-синтаксичному плані вираження. В українській граматиці прийнято розрізняти спонукальний і бажальний способи як носії різних модальних значень. Автори “Теоретичної морфології української мови” (2004) зазначають, що “спонукальний спосіб виражає таку бажану дію, яка може відбутися лише тоді, якщо на те є добра воля особи, до якої звертається мовець” [4, с. 261]. Основними формами вираження цього значення названо такі: дієслово у формі умовного способу в 2-ій особі однини і множини, а також 1-ій особі множини (*Написав би ти відозву; Чи не пішов би ти увечері в садок; Написали б ми відозву*), у формі умовного способу з морфемами *хай, нехай* (*Нехай би діти допомагали дорослим; Хай би хто-небудь поїхав*), інфінітив з морфемою *би (б)* (*Напитися б води, тобі, друже; Їм би завтра вдало виступити; Чи не піти б вам, хлопці, до річки?*). Крім того, зауважено, що “форми спонукального способу живаються в простих реченнях спонукальної за семантикою природи” [4, с. 262].

Семантичний різновид спонукальної бажальності, виявлений у сфері оптативних речень, логічно віднести до периферійної зони оптативної семантики, оскільки він знаходиться на перетині між двома модальними значеннями: оптативністю та спонукальністю. Зміст висловлень цього різновиду становить поєднання кількох смислових компонентів: *Хочу, щоб здійснилося те, що вважаю необхідним* + *Хочу, щоб ти це зробив*, наприклад:

[– *Що маю зробити?*

– Не знаю... Господи!] *Якби поговорили ви, щоб, ну... щоб її барин і мене купив, щоб... разом* (О. Ільченко);

<*Люборацька прийшла з Антосьом до учбового закладу. Зустріла жінку, яка запропонувала одразу вести дитину до неї*>

– *Та коли б мені як до смотрителя перше*, – відказала паніматка (А. Свидницький);

[– *А що ви тут робите?*

– Пасемо телят.

– *Та й годі?*

– *Та й годі. А чого б же ти ще хотів?*

– *Хі, диво яке! Пасемо телят! Це й дурень зроби. Не штука загнути кряка,]– от якби що друге.*

– *А що друге?*

– *Та хоч би де картоплі накопили та напекли та наїлись та вціорили б якої пісні, хоч би тієї... А як не картоплі, то хоч би цигарки поробили та тютюну покурили чи що* (Д. Яворницький);

[– *...от я зробив би тобі одну пропозицію.*] *Коби ти коло мене посиділа. [Покинь, серденько, роботу та посидь ізо мною]* (Л. Мартович);

– *Якби ви, бабусечко, того лікаря до нас завітали [– нехай побачу, який]* (Марко Вовчок).

Оптатив сам по собі не має спонукального значення. Як відомо, оптативні висловлення виконують у мовленні дескриптивну функцію, тобто описують певну ситуацію, що є предметом бажання. Тому семантика цих висловлень не передбачає апелятивності, тобто адресованість потенційному суб'єктові виконання бажаної дії не є обов'язковою, тим більше, що виконавцем бажаного може бути сам автор висловлення. Проте за відповідних обставин мовлення, при безпосередньому звертанні до адресата, повідомлення про бажану дію можуть сприйматися ще й як непряме спонукування до її виконання. У таких випадках значення апелятивності імплікується ситуацією спілкування, яка охоплює мовця – суб'єкта бажання та слухача – потенційного діяча. Саме наявність апелятивності в змісті оптативних висловлень наближає їх до спонукальних, що зумовлює складність їх ідентифікації.

Важливо, що спонукальний компонент у змісті оптативних речень позначений характером прихованості, завуальованості самої суті спонукування. Речення мають на меті заохотити співрозмовника до виконання бажання через повідомлення про зміст цього бажання, таким чином лише натякнути на можливий вихід бажаної ситуації за участю слухача. Правомірно висновувати про використання мовцем оптативних речень зазначеного змісту як стратегічний мовленнєвий прийом. За слухачем залишається справа розпізнання прихованого спонукування й виконання/невиконання відповідних дій. Це відрізняє спонукальне значення як компонент змісту оптативних речень від спонукального значення як такого, яке функціонує ізольовано, пор.: *Може, ви, дідусю, якось тишком-нишком провели б нас* (І. Шаповал) – спонукальне речення, сприймається як таке без опори на контекст, має в основі формальної побудови спонукальний спосіб, і *Хоч би ти мала на нього вплив* (В. Земляк) – речення оптативне, оскільки має відповідну формально-синтаксичну організацію, в основі якої лежить бажальний спосіб, виражає бажальне значення. Незважаючи на формальні показники апелятивності, не можна беззастережно робити висновок про спонукальний характер речення. Висловлення

передбачає двоїстість інтерпретації семантики. За певних мовленнєвих умов воно може означати передавання бажання-докору з приводу вже минулої ситуації й відповідно не передбачати ніякого спонукання. Для точного відтворення змісту запропонованого висловлення необхідно проаналізувати його контекстне оточення:

[Любка, напнувшись хустиною, провела парторга до воріт.] Він сказав на прощання:

– **Хоч би ти мала на нього вплив.**

[– Добре, Степане Васильовичу, – пообіцяла Любка] (В. Земляк).

Представлене оптативне речення слугує водночас заохочувальним засобом впливу мовця на слухача, крім того, що передає бажання мовця.

Отже, деякі висловлення, оформлені як оптативні, можна вважати такими, що передають значення спонукальної бажальності, або бажальності з додатковим відтінком спонукальності, наприклад: **А якби ти мені, хазяєчко, чогось зварила.** Ну, хоча б юшки з риби (З. Тулуб). Висловлення одночасно виражає бажання мовця щодо отримання результату певних дій від адресата та спонукання його до виконання бажаного. Про апелятивність висловлення свідчить насамперед застосоване звертання, та ще й у зменшено-пестливій формі, що сприяє приємному, невимушеному, позбавленому категоричності спілкуванню. Керуючись етикетними мотивами, мовець висловлює своє бажання не прямо, а у формі невластивого спонукального висловлення, передбачаючи, проте, можливість виконання адресатом свого завуальованого прохання. Порівняно з імперативними висловленнями маємо менший ступінь вірогідності здійснення означеної ситуації, пор.: **Звари мені їсти** та **Якби ти зварила мені їсти.**

Аналіз мовленнєвих умов функціонування цих речень (друге з яких є органічним продовженням першого) дає змогу виявити причину появи висловлення оптативного характеру зі спонукальним відтінком значення. З контексту дізнаємося про певну комунікативну відстань між співрозмовниками (відносно коротке знайомство), що не дозволяє мовцеві переступити межу ввічливого прохання. Крім того, такий стан речей вказує на відсутність достатньої інформації про адресата. Тому не дивно, що друге речення, у якому конкретизовано зміст висловленого раніше бажання, отримує у відповідь негативний результат (відмову):

– Ну, хоча б юшки з риби. У вас Урал поруч: рибу, певно, завжди маєте, – сказав Тарас Григорович!

– Нема. Ми цим не займаємось.

Використання ввічливої форми прохання у вигляді оптативного речення часто зумовлене ситуацією спілкування різних за соціальним статусом людей, наприклад: **От долігла до якогось писарчука у тяжиновому халатику, поклонилась і питається: – Коли б ви, паниченьку, зділали милость та швидше допросили мого Левка!** (Г. Квітка-Основ'яненко). Маємо приклад звертання-прохання селянської дівчини до працівника державної установи. Сподівання на отримання бажаного результату, невисока вірогідність його здійснення, значна соціальна відстань між мовцем і адресатом – усе це не тільки унеможливує вживання імперативного речення, а й навпаки – створює умови для залучення саме оптативної форми висловлення.

На спонукальний характер висловлення може вказувати його лексичне оточення, як-от у прикладі: – **Якби мені води свіженької!** – попрохала Ївга (Л. Яновська). Позбавлене подібних відомостей про характер висловленої думки, “вирване” з контексту, оптативне речення стає складним для розуміння його призначення: чи просто повідомити про бажання, чи зробити це з метою спонукання до дії. Тільки наявність/відсутність прямого адресата – потенційного виконавця може розв'язати цю суперечність, наприклад: [...**Їсти ж йому як хочеться! Але що ж його їсти? Там... у нього єсть же шматок хліба... Еге ж, шматок хліба. Та чи можна його втихнути в рота?**] **Якби чого гаряченького...** [Еге, а гроши в тебе є?] (Д. Яворницький). Повідомлене бажання не заохочує нікого до його виконання. Воно

є функціональним компонентом внутрішнього монологу мовця, спричиненим відчуттям голоду. Тому речення *Якби чого гаряченького...* за формальними ознаками схоже на попереднє *Якби мені води свіженької*, проте суттєво відрізняється від нього за комунікативною настановою й відповідно виявляє відмінний модальний зміст. Перше передає лише вияв бажання мовця, друге репрезентує бажальність зі спонукальним значенням, а саме значення бажання-прохання.

Залежно від того, на кого спрямована бажана дія, точніше результат її виконання, розрізняємо бажання-прохання (бажання отримати результат для задоволення власних потреб), бажання-поради (бажання отримати результат, який, на думку мовця, є необхідним для іншої особи), бажання-пропозиції (бажання отримати результат, який задовольнив би також потреби іншої особи, крім мовця).

Прикладом оптативних речень із семантикою бажання-прохання є такі:

[Цілий день старий страждав, а на вечір став помирати. Пересохло в горлі, всередині пече.]

– **Попити б!** – просить він (О. Донченко);

<Мати звертається по допомогу до чоловіка, який знайшов її побитого сина, що лежав у снігу: >

– **Якби як додому його** (А. Тесленко);

– **Пане конвойний! Перекурити б і той...** (Ю. Збанацький);

[– Макар Микола. Ти... ти будеш начагітполіт. Агітація серед населення, політична пропаганда в загоні.

– Добре, – непевно погодився Макар.

– Кульчицький Станіслав.]

– **Мені б... бронепізд**, – смішкувато зачав Стах, [але Козубенко урвав його коротко і серйозно] (Ю. Смолич);

– **От мені б якесь таке діло на заводі.**

[– Проси Старика, нехай влаштує тебе на жомові ями. Поговори ти за мене] (В. Земляк).

Оптативні речення з семантикою бажання-поради представлені такою групою прикладів:

– **Тобі б тепер поїхати на все літо в Крим**, – радив Горovenкові Харченко, як став той на ноги. [– Там би ти добре поздоровів] (О. Кониський); [–Займемся тепер тобою, Арсене Симоновичу. Як ти очунав? Не зовсім? Воно й видно.] **Полежати б тобі ще** (Т. Хадкевич);

– Зараз же й підемо в штаб.]

– **Йому б годинку відпочити**, – кивнув Коршак на Арсена.

[– Ніякого відпочинку! Німці на нашу втому не зважають] (Т. Хадкевич).

Бажання-пропозиція чітко простежується в семантиці таких прикладів:

<На сільських зборах вирішують питання з приводу того, як краще схопити злодія>
[Аж ось і обізвася один парубок, Денис Лискотун, і каже:]

– **Коли б подзвонили по дворам обиськати** (Г. Квітка-Основ'яненко);

<Перед грою у "злодія" діти домовляються про розподіл ролей.>

[– Суддею Харита сьогодні.

– Вона не вмєє ні сердитися, ні кричати, ні лаятися...] **От якби Ігнат був суддею.**

[– Нехай і Ігнат буде...] (О. Кониський);

[– Та маємо за людьми поспішати, кватить пан Сомко. Він з людьми зустрічними розмови мав, втікає люд, від нападів орди рятуються. Мусимо...]

– **То вже повернутися б і нам за людьми**, – просто розраджував досі ще замріяний Хмельнич (І. Ле); [Уранці писар до голови й підліз з хитрощами, не розказуючи нічого, який йому бешкет Макухівна Ївга зробила, та й каже:

– *Пане голова! Трохим Макуха стар чоловік, прийнят пішов на каторгу, син у бігах;] йому б дати льготу [: почали люди зносити общественне, а] його б, по старості літ і по одиночеству, помилувати на сей год [, чи не спроможеться на той?]* (Г. Квітка-Основ'яненко);

бажання-пропозиції-дорікання:

[– Кольтури, кольтури на село треба! – розчервонівся од горілки, жестикулював погід самими носами в хлопців Архип Терентійович.] – От би вам, хлоп'ята, і взятися за це. Кому ж більше! (А. Головка).

Мовленнєвий матеріал засвідчує використання оптативних речень із комунікативною метою прохання у випадку відсутності прямої апелятивності до конкретного адресата, наприклад: *[Домаха до салдата доходить та неначе з ким-небудь розмовля: “Де то тут шпалери та шумиха продається?..] Коли б мені хто показав...?* (Г. Квітка-Основ'яненко); *[Стала наша Домаха та й оглядається, і каже голосно: Ох, мені лихо! Загубила хустку...]* **Коли б хто підняв та віддав** (Г. Квітка-Основ'яненко). Як відомо з контексту, оптативні висловлення слугують своєрідним натяком, завуальованим проханням, що з боку мовця-жінки виглядає як кокетування з потенційним діячем-чоловіком.

Натомість у прикладі *[– Збожеволіє!..] Коли б хоч затужив хто гарно!– заклопоталася Настя. – Якби по Стеху хто пішов...* (Л. Яновська) друге оптативне висловлення, яке передбачає умову для здійснення першого, звернене відразу до групи адресатів. Спонування до дії відбувається безвідносно до конкретного діяча. Особа виконавця для мовця не актуальна.

Отже, значення спонукальної бажальності має ситуативно зумовлений характер. Оптативні речення за своєю формально-синтаксичною природою не є типовим виразником спонукальної модальності. Вони можуть слугувати засобом невластне прямого спонування лише в певних мовленнєвих умовах, а саме при безпосередньому комунікативному контакті зі співрозмовником, який виступає потенційним виконавцем бажаної дії. На спонукальний характер оптативного висловлення можуть вказувати використані звертання, лексичне оточення оптативного речення, контекстуальні відомості. Відповідно до цього правильна інтерпретація змісту речень можлива лише з опорою на контекст. Відображаючи різні мовленнєві ситуації, оптативні висловлення з семантикою спонукальної бажальності виявляють такі смислові відтінки: бажання-прохання, бажання-порада, бажання-пропозиція.

Розгляд інших модально орієнтованих синтаксичних конструкцій стане предметом подальших наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арват Н.Н. Синтаксис простого предложения в современном русском языке: [учеб.-метод. пособ. для студентов-филологов]. Часть I / Н. Н. Арват – Ніжин : НДПУ ім. М. Гоголя – 2002. – 174 с.
2. Бондарева Н.О. Імплицитні засоби вираження волевиявлення у висловлюваннях поради / Н.О. Бондарева // Лексико-грамматические инновации в современных славянских языках: материалы II Международной научной конференции. – Днепропетровск : Пороги, 2005. – С. 38–41.
3. Бережан Л.В. Категорія спонукальності в сучасній українській мові: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Бережан Лариса Василівна. – Чернівці, 1996. – 194 с.
4. Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови / Іван Вихованець, Катерина Городенська. – К. : Пульсари, 2004. – 398 с.
5. Даскалюк О.Л. Семантико-граматична характеристика імператива сучасної української мови : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Даскалюк Оксана Любомирівна. – Чернівці, 2006. – 206 с.

6. Загнітко А.П. Дієслівні категорії у синтагматиці і парадигматиці / А. П. Загнітко. – К. : НМК ВО, 1990. – 132 с.
7. Загнітко А.П. Теоретична граматика української мови: Синтаксис / А. П. Загнітко – Донецьк : Дон ДУ, 2001. – 662 с.
8. Каранська М.У. Синтаксис сучасної української літературної мови: [навч. пос.] / М. У. Каранська. – К. : НМК ВО, 1992. – 400 с.
9. Курс сучасної української літературної мови: [у 2 т] / [ред. Л. А. Булаховський]. – К. : Рад. школа, 1951. – Т. II. Синтаксис. – 408 с.
10. Мельничук О.С. Розвиток структури слов'янського речення / О.С. Мельничук. – К. : Наукова думка, 1966. – 322 с.
11. Мясоедова С.В. Категорія спонукання і її вираження в непрямих висловленнях сучасної української мови : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Мясоедова Світлана Володимирівна. – Харків, 2001. – 176 с.
12. Немец Г.П. Семантико-синтаксические средства выражения модальности отношений в русском языке [монография]. / Г. П. Немец. – Ростов-на-Дону: Издательство Ростовского университета, 1989. – 144 с.
13. Распопова Т.И. Оптативные и побудительные предложения (к проблеме дифференциации) / Т. И. Распопова // Синтаксис русского предложения: Сб. науч. ст. – Воронеж, 1985. – С. 59–65.
14. Русская грамматика: [в 2 т] / [ред. Н. Ю. Шведова]. – М. : Наука, 1980. – Т. II. Синтаксис. – 709 с.
15. Слинко І.І. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання/ І. І. Слинко, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К. : Вища школа, 1994. – 670 с.
16. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис / [ред. І. К. Білодід]. – К. : Наукова думка, 1972. – 513 с.
17. Ткачук В.М. Категорія суб'єктивної модальності [монографія] / В.М. Ткачук / [наук. ред. А. П. Загнітко] . – Тернопіль : Підручники й посібники, 2003. – 240 с.
18. Умрихіна Л.В. Семантика оптатива та засоби його вираження в сучасній українській мові : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Умрихіна Любов Володимирівна. – Харків, 2007. – 176 с.
19. Харченко С.В. Семантико-синтаксична та комунікативна структура речень спонукальної модальності : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Харченко Світлана Василівна. – К., 2001. – 207 с.
20. Швидка Н.В. Імперативні речення в сучасній українській мові: семантика, засоби вираження спонукальності, функції : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Швидка Надія Валентинівна. – Слов'янськ, 1998. – 172 с.
21. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови. / К.Ф. Шульжук. – К. : ВЦ “Академія”, 2010. – 408 с.

Дата надходження до редакції 30.04.2016

LITERATURA

1. Arvat N.N. Syntaksys prostoho predlozheniia v sovremennom russkom yazike: [ucheb.-metod. posob. dlia studentov-fylolohov]. Chast I / N. N. Arvat – Nizhyn : NDPU ym. M. Hoholia – 2002. – 174 s.
2. Bondarieva N.O. Implitsytni zasoby vyrazhennia volevyiavlennia u vyslovliuvanniakh porady / N.O. Bondarieva // Leksyko-hrammatycheskye ynnovatsyy v sovremnikh slavianskykh yazikakh: materyali II Mezhdunarodnoi nauchnoi konferentsyy. – Dnepropetrovsk : Porohy, 2005. – S. 38–41.
3. Berezhan L.V. Katehoriia sponukalnosti v suchasni ukrainskii movi: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 / Berezhan Larysa Vasylivna. – Chernivtsi, 1996. – 194 s.
4. Vykhoanets I.R., Horodenska K.H. Teoretychna morfolohiia ukrainskoi movy / Ivan Vykhoanets, Kateryna Horodenska. – K. : Pulsary, 2004. – 398 s.
5. Daskaliuk O.L. Semantyko-hrammatychna kharakterystyka imperatyva suchasnoi ukrainskoi movy : dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 / Daskaliuk Oksana Liubomyrivna. – Chernivtsi, 2006. – 206 s.
6. Zahnitko A.P. Diieslivni katehorii u syntahmatytsi i paradyhmatytsi / A. P. Zahnitko. – K. : NMK VO, 1990. – 132 s.
7. Zahnitko A.P. Teoretychna hramatyka ukrainskoi movy: Syntaksys / A. P. Zahnitko – Donetsk : Don DU, 2001. – 662 s.
8. Karanska M.U. Syntaksys suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy: [navch. pos.] / M. U. Karanska. – K. : NMK VO, 1992. – 400 s.
9. Kurs suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy: [u 2 t] / [red. L. A. Bulakhovskiy]. – K. : Rad. shkola, 1951. – T. II. Syntaksys. – 408 s.
10. Melnychuk O.S. Rozvytok struktury slovianskoho rechennia / O.S. Melnychuk. – K. : Naukova dumka, 1966. – 322 s.
11. Miasoiedova S.V. Katehoriia sponukannia i yii vyrazhennia v nepriamykh vyslovlenniakh suchasnoi ukrainskoi movy : dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 / Miasoiedova Svitlana Volodymyrivna. – Kharkiv, 2001. – 176 s.
12. Nemets H.P. Semantyko-syntaksycheskye sredstva virazheniia modalnosti otnosheni v russkom yazыke [monohrafiia]. / H. P. Nemets. – Rostov-na-Donu: Yzdatelectvo Rostovskoho unyversyteta, 1989. – 144 s.
13. Raspopova T.Y. Optatyvnie y pobudytelnie predlozheniia (k probleme dyfferentsyatsyy) / T. Y. Raspopova // Syntaksys russkoho predlozheniia: Sb. nauch. st. – Voronezh, 1985. – S. 59–65.
14. Russkaia hrammatyka: [v 2 t] / [red. N. Yu. Shvedova]. – M. : Nauka, 1980. – T. II. Syntaksys. – 709 s.
15. Slynko I.I. Syntaksys suchasnoi ukrainskoi movy: Problemni pytannia/ I. I. Slynko, N. V. Huivaniuk, M. F. Kobylanska. – K. : Vyshcha shkola, 1994. – 670 s.
16. Suchasna ukrainska literaturna mova. Syntaksys / [red. I. K. Bilodid]. – K. : Naukova dumka, 1972. – 513 s.
17. Tkachuk V.M. Katehoriia subiektyvnoi modalnosti [monohrafiia] / V.M. Tkachuk / [nauk. red. A. P. Zahnitko] . – Ternopil : Pidruchnyky y posibnyky, 2003. – 240 s.
18. Umrykhina L.V. Semantyka optatyva ta zasoby yoho vyrazhennia v suchasni ukrainskii movi : dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 / Umrykhina Liubov Volodymyrivna. – Kharkiv, 2007. – 176 s.
19. Kharchenko S.V. Semantyko-syntaksychna ta komunikatyvna struktura rechen sponukalnoi modalnosti : dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 / Kharchenko Svitlana Vasylivna. – K., 2001. – 207 s.
20. Shvydka N.V. Imperatyvni rechennia v suchasni ukrainskii movi: semantyka, zasoby vyrazhennia sponukalnosti, funktsii : dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 / Shvydka Nadiia Valentynivna. – Sloviansk, 1998. – 172 s.
21. Shulzhuk K.F. Syntaksys ukrainskoi movy. / K.F. Shulzhuk. – K. : VTs “Akademiya”, 2010. – 408 s.